

ביטחון אישי

רונן אידלמן



הגיע הזמן לדאוג לאבטחה. אמרת ביטחון, אמרת – מחזירים את הביטחון לאזרחים.

ביטחונכם הוא ביטחונו. ומי מכם יודעים יותר טוב מה הדרישות הביטחוניות שלכם. לכל איש ואישה יש תפיסות שונות לגבי רמת הביטחון הדרוש להם ולכן אנו שמחים לתת לכם להיות אחראים על הביטחון של עצמכם.

מערך ביטחון מודרני אינו דורש ידע ותכנון מוקדם וקפדני, ואינו צורך ניהול כוח אדם מקצועי המפעיל מערכות ביטחון ובטיחות מתקדמות. הוא דורש מערך הנעשה תוך מתן דגש על התאמת האבטחה לצרכיו הספציפיים של נשוא הפרויקט ושמירה על רמת שירות גבוהה, המהווה חלק חשוב במכלול השירותים אותם מעניק המקום לאזרחיו. אנו נתן לכם את הכלים, אתם תפעילו את שיקול דעתכם.

האזרחים עצמם הם מערך הביטחון הטוב ביותר שאפשר להעניק למרחב.

האחריות בידיים שלכם!

מחזירים את הביטחון לאזרחים (מאה"ל)

בזמן האינתיפאדה השנייה, בעקבות גל פיגועי ההתאבדות במרכזי הערים בישראל, גדל מספר המאבטחים שעמדו בכניסה למבני ציבור בצורה משמעותית. תקנות וחוקים חדשים דרשו שבכניסה לכל מבנה ציבור – חנות, בית קפה, בר, מסעדה – יוצב מאבטח.¹ המרחב סומן, הוגדר ונתחם, ונדרשה שליטה מלאה על כל הנכנסים והיוצאים ממנו.

הפרישה הרחבה של המאבטחים במרחב הציבורי וכמה מקרים שבהם מאבטחים מנעו פיגועים ואף שילמו בחייהם כשעצרו בגופם מחבלים מתאבדים² החזירה במידת מה את תחושת הביטחון, ואנשים שבו בהדרגה למקומות שמהם נעדרו. פרישת המאבטחים בכל תחום של המרחב הציבורי לא רק שהתקבלה ללא התנגדות, אלא שהציבור אפילו דרש אותה. חברות האבטחה הפכו למעסיקים מרכזיים. חברת "השמירה", למשל, הפכה בתקופת שיא הפיגועים בשנת 2002 למעסיק הגדול במשק אחרי המדינה.³

רונן אידלמן: מייסד ועורך שותף, "ערב-רב" לאמנות, תרבות וחברה; מרכז מינרבה למדעי הרוח, אוניברסיטת תל אביב

ביטחון אישי רונן אידלמן

באותה שנה הוערכו הכנסותיהן של כל החברות בענף האבטחה בכמיליארד דולר. גם היום, מבט במדור הדרושים בכל אחד מהעיתונים הגדולים מראה שהביקוש למאבטחים, שומרים, סירים, בודקים ביטחוניים, בקרים, לוחמים, סדרנים וכדומה עודנו גדול מאוד.

The collage consists of numerous small advertisements for security jobs. Key ads include:

- בדוקים/בודקות** (Inspectors): Multiple ads for roles in security, often mentioning 'בטיחות' (Security) and 'לוחמים' (Fighters). One ad mentions 'שכר 25 ש"ח' (Salary 25 NIS per hour).
- שומרים** (Guards): Ads for guard positions, some mentioning 'לוחמים' (Fighters) and 'בטיחות' (Security). One ad mentions 'שכר 25 ש"ח' (Salary 25 NIS per hour).
- סדרנים** (Security Guards): Ads for security guard positions, some mentioning 'לוחמים' (Fighters) and 'בטיחות' (Security). One ad mentions 'שכר 25 ש"ח' (Salary 25 NIS per hour).
- מאבטחים** (Security Guards): Ads for security guard positions, some mentioning 'לוחמים' (Fighters) and 'בטיחות' (Security). One ad mentions 'שכר 25 ש"ח' (Salary 25 NIS per hour).
- לוחמים** (Fighters): Ads for fighter positions, often mentioning 'בטיחות' (Security) and 'לוחמים' (Fighters). One ad mentions 'שכר 25 ש"ח' (Salary 25 NIS per hour).
- בטיחות** (Security): Ads for security-related roles, often mentioning 'בטיחות' (Security) and 'לוחמים' (Fighters). One ad mentions 'שכר 25 ש"ח' (Salary 25 NIS per hour).

ישראל היום 1.6.10

אין ספק שהצורך בתחומת הביטחון הוא חשוב, אבל גם מרחב ציבורי הנשלט בידי מאבטחים הוא מרחב טעון ובעייתי. נוכחותם משנה את פני המרחב הציבורי ומעבירה אותו לשליטתן של חברות פרטיות. האפשרות לשימוש ספונטני או לא רשמי במרחב הצטמצם עד שכמעט נעלם. המחיר הגבוה של האבטחה הביא למצב שבו רק חברות מסחריות עתירות ממון או גופים ממשלתיים יכולים להשתמש במרחב הציבורי. האפשרות של גופים קטנים ועצמאיים לממן אבטחה של אירועים במרחב ציבורי קטנה מאוד, והמרחב נשאר פתוח רק לשימושם של נציגי השלטון ותאגידים.

מחזירים את הביטחון לאזרחים" (מאה"ל) מעניק את הביטחון הראוי בלי הניצול, הגבלת התנועה והמרחב.
מחזירים את הביטחון לאזרחים" (מאה"ל) נולד מתוך האמונה שאנשים צריכים לקחת חזרה את האחריות על החיים שלהם. הצורך בביטחון הוא בסיסי ומחייב, אבל גם משתמשים בו פעמים רבות כתירוץ להגבלת חופש ותנועה. מאה"ל מונע את השימוש לרעה בצורך לביטחון על ידי הענקת ביטחון דרך פרויקט אמנות ושיתוף הציבור.

מתוך דף פרסומי שמציע את שירותי מאה"ל לגופי תרבות, אוקטובר 2005.

בפרויקט "מחזירים את הביטחון לאזרחים" (מאה"ל) שיצרתי יחד עם הגר גורן בשנת 2005, רצינו להבליט את תפקידן המכריע של חברות אבטחה פרטיות במרחב הציבורי בישראל. הצענו פתרון אידיאולוגי, אבל גם מעשי, לבעייתיות של תפקיד זה. באמצעות הקמת חברת ביטחון פיקטיבית והפעלתה באירועי תרבות ביקשנו לחשוף את המכניזם של השליטה במרחב הציבורי הפועל כהצגה של "ביטחון". באמצעות הדמוקרטיזציה של שליטה זו נתנו גם פתרון לבעיה האמיתית – סיפקנו שירותי ביטחון.

פסטיבלים ואירועי תרבות עלולים להיות יעד לפעולות טרור, אך גם אתר לפעולות מחאה. בפסטיבל הסרטים בירושלים ביוני 2005 השקנו את הפרויקט מחזירים את הביטחון לאזרחים. באזור הפסטיבל הקמנו "פינת ביטחון": כל אזרח או אזרחית שרצו לקחת את ביטחונם בידיים היו צריכים לבוא לדוכן, למלא טופס שבו התבקשו לקרוא את הצהרת החברה, ולמלא טופס נוסף שבו הם מספקים מידע כמו שם, כינוי, מצב משפחתי, וניסיון מתאים לעבודה (אישה אחת כתבה שהיא מועמדת טובה לעבודה כי היא אמא לארבעה). המתנדבים גם התבקשו לחתום על הצהרה שלפיה הם מוכנים לקחת את הביטחון לידיהם. למי שמילא את הטופס ניתנו כובע ומדבקה שזיהו אותם כמאבטחים. עם הפיכתם ל"מאבטחים" קיבלו המשתתפים "אישור לשמור על ביטחונם האישי", וכן רשות להשתמש בפינת הקפה המיועדת לצוות האבטחה.

רוב המאבטחים מועסקים בשכר מינימום בעבודה מסכנת חיים – עבודת דחק שאינה זוכה ליוקרה או למעמד חברתי. המאבטחים אינם נדרשים לכישורים מיוחדים או להכשרה מקצועית מורכבת וארוכה, שכן גופם הוא המחסום העיקרי בפני פעולת הטרור. בדרך כלל הם עובדים זמניים שכוחם וסמכותם נובעים מתפקידם ומהמדים שהם לובשים (שבמקרים רבים אינם אלא כובע מאבטח וחולצה נקייה), ולכן לא ראינו שום סיבה שאזרח רגיל לא יוכל לבצע את עבודת האבטחה. אדרבה, במקרים רבים אנשים יודעים הכי טוב מהם הצרכים והציפיות הביטחוניות שלהם, כך שיתכן שאת הענקת הביטחון לעצמם הם יעשו בצורה הטובה ביותר. ואכן, במהלך האירוע המאבטחים אמנם תפקדו כמשתתפים בפרויקט אמנותי, אבל גם פעלו הלכה למעשה כמאבטחים – הם בדקו תעודות זהות וחיפשו אנשים חשודים ופעילות חשודה. מתנדבת פלסטינית

צעירה טענה בהצהרתה שבחרה להתנדב מכיוון שדווקא היא "מזהה בנקל איזמים ביטחוניים", והוסיפה: "למה שלא תהיה גם לי ההזדמנות המענגת של לגשת לזרנים ולבדוק אותם?"

ריבוי מאבטחים במרחב הציבורי גרר ריבוי של פינות ביטחון, ואלו היו בדרך כלל עשויות באופן מאולתר ולא מתוכנן: עמדות לבדיקת תיקים, שערים מגנטיים לגילוי מתכות, מחסומים, גדרות, ביתנים. כל אלה הם רק חלק מפרטואר אסתטי החולש על המרחב הישראלי – עיצוב של אקראיות וזמניות, תחושה שבעוד רגע, עם חלוף הסכנה, מקפלים את הכול וחוזרים לשגרה. בפועל, פינות הביטחון עומדות שנים רבות ונראה שימשיכו להתקיים עוד זמן רב, אבל אפילו בבניינים חדשים עדיין שולטת האסתטיקה של הזמניות. נראה כי הפינות צריכות לשדר זמניות,

מחזירים את הביטחון לאזרחים

טופס הרשפה – אבטחה ירושלים יולי 2005

שם פרטי ומשפחה: Benit Babaron

שם פרטי ומשפחה באנגלית: Benit Babaron

מספר: 21

מספר משפחתי: 7-5-05

תאריך לידה: 21/11/68

מזכר: ישראל

כינוי: Benit

ניסיון בתפקיד: mother of 4

הערות:

ניסיון תפקיד באנגלית: mother of 4

שם: Benit Babaron

קראתי את ספר התקנה. הדברים מקובלים עלי ואני חושבת שאוכל לעמוד בסיועיות.

תחתי: Benit Babaron

מחזירים את הביטחון לאזרחים

טופס הרשפה – אבטחה ירושלים יולי 2005

שם פרטי ומשפחה: Benit Babaron

שם פרטי ומשפחה באנגלית: Benit Babaron

מספר: 21

מספר משפחתי: 7-5-05

תאריך לידה: 21/11/68

מזכר: ישראל

כינוי: Benit

ניסיון בתפקיד: mother of 4

הערות:

ניסיון תפקיד באנגלית: mother of 4

שם: Benit Babaron

קראתי את ספר התקנה. הדברים מקובלים עלי ואני חושבת שאוכל לעמוד בסיועיות.

תחתי: Benit Babaron

מחזירים את הביטחון לאזרחים

טופס הרשפה – אבטחה ירושלים יולי 2005

שם פרטי ומשפחה: Benit Babaron

שם פרטי ומשפחה באנגלית: Benit Babaron

מספר: 21

מספר משפחתי: 7-5-05

תאריך לידה: 21/11/68

מזכר: ישראל

כינוי: Benit

ניסיון בתפקיד: mother of 4

הערות:

ניסיון תפקיד באנגלית: mother of 4

שם: Benit Babaron

קראתי את ספר התקנה. הדברים מקובלים עלי ואני חושבת שאוכל לעמוד בסיועיות.

תחתי: Benit Babaron

מחזירים את הביטחון לאזרחים

טופס הרשפה – אבטחה ירושלים יולי 2005

שם פרטי ומשפחה: David Behar

שם פרטי ומשפחה באנגלית: David Behar

מספר: 24

מספר משפחתי: 24/11/68

תאריך לידה: 24/11/68

מזכר: ישראל

כינוי: David

ניסיון בתפקיד: 3 years in The Israeli Naval Army

הערות:

ניסיון תפקיד באנגלית: 3 years in The Israeli Naval Army

שם: David Behar

קראתי את ספר התקנה. הדברים מקובלים עלי ואני חושבת שאוכל לעמוד בסיועיות.

תחתי: David Behar

מחזירים את הביטחון לאזרחים

טופס הרשפה – אבטחה ירושלים יולי 2005

שם פרטי ומשפחה: Dafna Naphtali

שם פרטי ומשפחה באנגלית: Dafna Naphtali

מספר: 21

מספר משפחתי: 917-354-9583

תאריך לידה: 21.06.60

מזכר: Greek-Jewish-Israeli

כינוי: Fra

ניסיון בתפקיד: I am a mother and already provide security services nearly 24 hours today

הערות: Thank you for creating this opportunity

ניסיון תפקיד באנגלית: I am a mother and already provide security services nearly 24 hours today

שם: Dafna Naphtali

קראתי את ספר התקנה. הדברים מקובלים עלי ואני חושבת שאוכל לעמוד בסיועיות.

תחתי: Dafna Naphtali

טפסי הרשמה של מתנדבים למאה"ל, 2005

לשדר שהן רק פתרון זמני למצב חירום זמני, ושהשגרה המיוחדת נמצאת מעבר לפינה.

באופן אירוני, ההתגודדות התמידית שמייצרת פינת הביטחון במופעיה השונים הופכת בעצמה ליעד מועדף לפיגועי טרור. יתרה מזאת, מאה"ל חשף את הבעייתיות הגדולה של אקסיומת הביטחון השגורה, שלפיה ככל שיש יותר מאבטחים ואמצעי ביטחון גוברת תחושת הביטחון. נראה כי דווקא הופעתם ונראותם של מאבטחים גרמו למבקרים בפסטיבל להרגיש חוסר ביטחון: אם יש כל כך הרבה אנשי ביטחון בוודאי יש בעיה – איום ממוקד או סכנה אזורית.

ביטחון הוא עניין יחסי. מה שמשרה ביטחון על אדם אחד או קהילה מסוימת יכול לגרום לאחרים תחושות של סכנה וחוסר ביטחון. כאשר הכוחות הפוליטיים פועלים בשם "הביטחון", כאשר הם פועלים כ"כוחות הביטחון", הם מתבססים על נתונים בני מדידה כמו ירידה במספר הפיגועים, עלייה במספר המעצרים או עלייה במקרי אלימות שמדווחים למשטרה. אלא שנתונים אלה מתייחסים למדד אובייקטיבי לכאורה, בעוד שביטחון היא תחושה שיש לתת (או לקחת), תחושה סובייקטיבית שנותרת אדישה לנתונים כמותיים.

בפרויקט מאה"ל הצענו תפיסת עולם הרואה דווקא את הביטחון הממסדי כגורם לירידה בתחושת הביטחון. רצינו לנתץ את קלישאת הביטחון כסחורה שהמדינה מספקת. פעולת הטרור לא מבחינה בין אזרח לאזרח: פלסטיני, נוצרי, מוסלמי, יהודי, עובד זר, יהיה אשר יהיה. כשהפצצה מתפוצצת נפגע מי שבטוח, גם אם לא היה צריך להיות שם, גם אם עבר שם במקרה, בין אם הסכים עם המאבק שבשמו הטרור נעשה ובין אם לא. בצורה דומה, אם מנגנוני הביטחון והאבטחה מניחים שכל אחד יכול להיות מחבל – הרי המאבטח צריך לבדוק את כולם (גם אם לא כולם נבדקים באותה צורה) – אזי כל אחד גם יכול להתגונן. כפי שכתבו אלון ומרקוביץ', הפרויקט מייצר "אקווילנציה מלאה בין המאבטח לקורבן: אם כל אחד יכול להיפגע, כל אחד גם יכול להתגונן. בכך [קורסת] תפיסת הביטחון הישראלית המבוססת על יצירת הבחנות מוחלטות בין הקורבן למקרבן."⁵

אחרי שהפעלנו את מאה"ל בפסטיבל הסרטים בירושלים, הפעלנו אותו בשכונת נגה ביפו, באירוע אמנותי רב-משתתפים בשם "רשות הרבים".⁶ לאורך כל האירוע היתה אבטחת המתחם באחריותם המלאה של מתנדבי מאה"ל. יותר מחמשת-אלפים איש ביקרו במהלך הערב בשכונה. לא נרשמו אירועים שליליים, למעט אדם אחד שהשתכר, אך מתנדבי מאה"ל התנהגו אליו בנימוס, ולאחר שנרגע הפך גם הוא למאבטח. חשוב לציין כי השכונה ממוקמת באזור יהודי-ערבי, שרוב הזמן יש בו נוכחות משטרתית ניכרת. במהלך האירוע כולו לא היו שוטרים במתחם.

באמצעות הצעת מרחב דיסטופי וטוטאליטרי-לכאורה שבו "כולם שוטרים ואנשי ביטחון" הצלחנו ליצור מרחב אוטופי ודמוקרטי ללא אנשי ביטחון ממלכתיים ומקצועיים, ובלי לגרוע מתחושת הביטחון. ביטחוננו של המרחב הציבורי עבר לידי של הציבור, שמחה נגד הספקטקל של האבטחה והשיטור המשרתים את השלטון ולא אותו, אך עשה זאת על ידי יצירת ספקטקאל שיתופי ופתוח משלו.

ביטחון אישי רונן אידלמן

... גורן ואידלמן ביצעו פעולה של התחזות למאבטחים, התחזות לחוק. פעולתם ביזרה והגחיכה את כוחות השיטור הרשמיים, ובתוך כך חשפה את הנחות היסוד המופרכות המכוננות אותם. [...] פיזרו את "וירוס האבטחה" אל תוך הקהל כולו, הפכו את ה"אבטחה" לספקטקל, למיצג אמנותי, למפגן ראווה בו כולם יכולים ליטול חלק, ויצרו בכך אפקט מהמם של הדהמה.⁷

אך בשונה מן הטרור הספקטקולרי, שרוצה לחשוף את הזיוף שבשלום באמצעות מלחמה, החזרת הביטחון לידי הציבור ביטאה רצון לדמוקרטיזציה טוטאלית של מעשה האבטחה והשיטור ולפרובלמטיזציה של השאלה מיהו האויב.



מג"ב בוויימאר

שירותי הביטחון של גרמניה מחויבים על פי חוק פדרלי לאבטח בתי כנסת ומוסדות יהודיים 24 שעות ביממה. אפילו ביטחונם של יהודים מתים נשמר, ובתי הקברות מאובטחים על ידי המשטרה. האבטחה מגינה מפני קבוצות ימין קיצוניות נאו-נאציות או קבוצות אסלאמיות רדיקליות וארגוני טרור, והיא ניתנת כי בעבר אירעו תקיפות וניסיונות תקיפה של יחידים ומוסדות יהודיים. כיום, יהודים רבים בגרמניה חשים חוסר ביטחון ומסתירים את זהותם במרחב הציבורי בכך שאינם חובשים כיפה בחוץ, מצניעים תכשיטים עם מגן דוד ולא מדברים עברית באזורים מסוימים.

בשנת 2007, כשגרתי בוויימאר שבמזרח גרמניה, נשאלתי לא פעם אם לא מפחיד לגור שם. את השאלה שאלו מערב גרמנים, מערב אירופים וגם ישראלים. ל"מזרח הפרוע" יצא שם של מקום מסוכן, רווי שנאת זרים ולא ידידותי ללא-גרמנים.⁸ במקרים רבים חוליגנים לאומנים תקפו אזרחים גרמנים מהגרים, או בני-מהגרים באזורים של מזרח-גרמניה לשעבר.⁹ תשובתי היתה שאני מרגיש בסדר ובטוח. הלכתי לבד ברחובות בלילה והרגשתי נוח. אבל כשהסברתי את מצבי ואת תפיסתי לגבי ביטחוני האישי, מצאתי את עצמי בוחן אותו מחדש ביני לבין עצמי. צבע עורי הבהיר והמראה המרכז-אירופי שלי היה פקטור משמעותי בהרגשת הביטחון שלי. לבעלי עור כהה יותר או מראה לא אירופי (ערבי, אסיאתי, לטינו-אמריקאי) היה יותר ממה לפחד, וסיכוי גדול יותר להיות מותקפים. כל עוד שמרתי על פה סגור ולא הבלטתי את הזהות שלי הייתי די בטוח. ומה אם אני רוצה להבליט את זהותי, להישמע, לפתוח את הפה? אם ארצה להראות את זהותי היהודית ברבים, האם אזדקק לאבטחה? האם גם אני אבקש מהמדינה הגרמנית שתערוך לביטחוני?

הבעיה הראשונה היא הקושי לסמוך על המשטרה הגרמנית, שיש לה היסטוריה ידועה לשמצה ביחס לשמירה על ביטחונם של זרים בכלל ושל יהודים בפרט, וגם כיום אירועי התנכלות שונים מצביעים על הבעייתיות של הטיפול המשטרתי בתחום. כך למשל, באירוע שהתרחש בזמן שגרתי בוויימאר, הותקפו שמונה מהגרים הודים בידי המון אלים בעיירה מוגאלן (Mügel), בעוד המשטרה עומדת מנגד ולא עוצרת איש.¹⁰ יתרה מזו, גם המשטרה עצמה התנהגה בצורה רצחנית כלפי זרים, כמו בשני מקרים מפורסמים אחרים: אורי ג'אלו (Oury Jalloh), פליט מגינאה, נרצח בידי שוטרים בתא המעצר בעיר דאסאו, ולאיה קונדה (Layé Konde), פליט מסיירה ליאון, נרצח בידי שוטרים בעיר ברמן.¹¹

החלטתי אפוא לקחת אחריות על ביטחוני האישי, ונדמה היה שכדי להשיג לעצמי ביטחון אישי עלי להביא אותו מהבית. רבים בישראל חושבים שהמנדט של מדינת ישראל הוא לא רק להגן על אזרחיה בגבולות המדינה, אלא גם להגן על יהודים בכל מקום בעולם; שכוחות הביטחון הישראליים יילחמו באנטישמיות ויעזרו ליהודים בסכנה בכל מקום. משמר הגבול הוא זרוע ביטחון שתפקידה העיקרי לשמור על הביטחון בתוך גבולות המדינה. "משמר הגבול או בקיצורו המוכר, מג"ב, היא זרוע מבצעית של משטרת ישראל, שמטרתה לתת מענה לבעיות

בנושאי ביטחון פנים [...] סיכול ותגובה ראשונית לאירועי פעילות חבלנית".¹² הבאת משמר הגבול לוויימאר נראתה כמו פתרון טוב לפחדי: הם ייתנו לי תחושה של ביטחון פנים שכוחות הביטחון הגרמניים לא יכולים לתת. אבל למשמר הגבול יש גם צד בעייתי – יש להם מוניטין של אלימות לא מוצדקת נגד מיעוטים ואוכלוסיות מוחלשות הן בתוך ישראל וגם (ובעיקר) בשטחים הפלסטיניים הכבושים, כמו גם הטרדות יומיומיות של אנשים ברחובות הערים, בהפגנות ובפעילויות פוליטיות ישירות. כך למשל, בזמן ההפגנות נגד גדר ההפרדה מפגינים נחשפים למכות, גז מדמיע, ירי של כדורי גומי וגם כדורים חיים,¹³ ונעצרים בידי כוחות מג"ב שתפקידם אמור להיות, בין היתר, הגנה על זכותם להפגין. נכחתי בתקריות רבות כאלו עם כוחות מג"ב, וכאשר אני רואה אותם מפטרלים ברחובות אני לא מרגיש יותר בטוח; להפך, אני מוודא שהם לא יראו אותי. אבל בגרמניה ההרגשה אחרת: אני רוצה את מג"ב, את הרכב הצבאי עם המגן דוד.

אני מניח שרבים שותפים לרגשות המעורבים שלי כלפי כוחות השיטור והביטחון: כששוטר עוצר אותי אם אני מפגין או מרעיש במסיבה בשעה מאוחרת, אני מתעצבן ומקלל בלבי את המשטרה. אך כשאני מותקף בידי חוליגנים גזענים או כשגנבים פורצים לביתי אני מבקש את עזרתה, ואם השוטרים מצליחים לתפוס את הפושעים אני מברך אותם. ההחלטה להביא את מג"ב לוויימאר נבעה בדיוק מהמקום שבו הרגשות הסותרים הללו נפגשים. ויימאר היתה ביתם של באך, גתה ושילר, אבל גם מקום רדוף רוחות של העבר הנאצי והווה של שנאת זרים, מקום שבו מעודדים תיירים לבקר ואת הזרים לא מעודדים להישאר. הקשר ההיסטורי הייחודי בין ישראל לגרמניה, בשילוב המיליטריזם הישראלי והאדרת כוחות הביטחון הישראליים, עוררו בי רגשות סותרים ותחושות מורכבות ומבלבלות ביחס להיותי יהודי זר שחי בוויימאר, ובעיקר רצון לבדוק לאן הבלבול והמורכבות האלה יכולים להוביל.



"מג"ב בוויימאר" בכיכר השוק הישן של ויימאר

לחצו כדי לראות את הסרט

הניסיון להביא לוויימאר ג'יפ מג"ב אמיתי כדי שישמור עליה קשה מאוד ואולי אפילו בלתי אפשרי, אבל לא באמת נחוץ. החלטתי שמספיק יהיה לבנות ג'יפ שילווה אותי בכל אשר אלך בעיר – ג'יפ שנראה בדיוק כמו הג'יפ המשוריין שבשימוש משמר הגבול. מעץ, נייר וצילום בגודל טבעי, בניתי דגם שדומה לניידות הפיקטיביות שהמשטרה מניחה בצדי הדרכים כדי להרתיע נהגים לבל ייסעו מעל המהירות המותרת.



לכאורה, ג'יפ לא אמיתי לא יכול לתת ביטחון ממשי, אבל הוא יכול לייצג את רעיון הביטחון בדיוק כמו כל מערכות הביטחון הממשיות שסביבנו. אנשים מסוימים יזהו שזה ג'יפ ישראלי, אחרים שאולי פחות מעורים בסכסוך במזרח התיכון אולי לא יזהו שזה ג'יפ של משמר הגבול הישראלי, אבל לכל הפחות יבינו שזה ג'יפ צבאי. אמנם הג'יפ הוא רק פסאדה שנשענת על שלד עץ, אבל בכך הוא אינו שונה בהרבה מהפסאדות של הבניינים ההיסטוריים של ויימאר: בניינים מודרניים שנבנו בפשטות לאחר ההפצות של מלחמת העולם השנייה, ושנוספה להם פסאדה מלאכותית המדמה את חזיתות הבניינים שעמדו במקומם לפני המלחמה. בדומה לתמונת הגלויה המשולמת של ויימאר, התמונה הספקטולרית של הביטחון מסתירה מה באמת עומד מאחוריה.

הפסאדות של הבניינים, המניפולציות ההיסטוריות והשיבוטים התרבותיים מציעים אותנטיות, אבל הם לא צריכים להיות משכנעים מאוד כדי למלא את ייעודם ולייצר בוויימאר את הדיסנילנד של הרומנטיקה הגרמנית. בצורה דומה, גם מערכות ביטחון עובדות כמו פסאדה: הן לא באמת צריכות להיות משכנעות – לא באמת צריך מערכות יקרות ומתוחכמות, כוח אדם מיומן, מתודרך ומומחה; כל מה שצריך זה העמדת פנים של ביטחון, יצירת הרגשה של ביטחון, ידיעה והצהרה על נוכחות.



"מג'ב בוויימאר" עובר ליד ביתו של יוהאן וולפגנג פון גתה

הערות

1. תקנות משטרת ישראל - אבטחת מסעדות ובתי קפה: <http://www.restaurants.org.il/law.asp?lid=659&sid=3>
2. לדוגמה: "מחבל מהפתח התפוצץ בכפר סבא; מאבטח נהרג" <http://www.ynet.co.il/articles/1,7340,L-2583374,00.html>
3. הדס מנור, "עקב המצב הביטחוני: 05 אלף עובדים ב-61 חברות האבטחה הגדולות במשק". גלובס, 3002/50/12.
4. שם.
5. קציעה אלון ודליה מרקוביץ (2007), "לערער את היסודות של העיר: טרור גלוי וטרור סמוי בכרך האורבני הישראלי". בלוק 04, עמ' 18 (להלן אלון ומרקוביץ, "לערער את היסודות").
6. ראו: <http://www.haaretz.co.il/hasite/pages/ShArtPE.jhtml?itemNo=617063&contrassID=2>
7. אלון ומרקוביץ, "לערער את היסודות", שם.
8. ראו: <http://www.dw-world.de/dw/article/0,2144,2032295,00.html>
9. ראו: <http://www.haaretz.com/news/17-years-after-german-reunification-xenophobia-renews-east-west-divide-1.230438>
10. ראו: <http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,501033,00.html>; <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/europe/article2295519.ece>
11. ראו: <http://www.thecaravan.org/node/1429>
12. אתר משמר הגבול:
13. ראו: <http://www.acri.org.il/story.aspx?id=175>



ביטחון אישי רונן אידלמן

